

universitas

Michał Ostrowski

WIRTUALNE REALIS ESTETYKA W EPOCE ELEKTRONIKI

WIRTUALNE REALIS.
ESTETYKA W EPOCE
ELEKTRONIKI

Michał Ostrowicki

WIRTUALNE REALIS.
ESTETYKA W EPOCE
ELEKTRONIKI

Kraków

Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet Jagielloński

© Copyright by Michał Ostrowicki and Towarzystwo Autorów

ISBN 97883-242-1189-0

TAiWPN UNIVERSITAS

Recenzenci

prof. dr hab. Krystyna Wilkoszewska

prof. dr hab. Ryszard W. Kluszczyński

Redakcja

Miroslaw Ruszkiewicz

Projekt okładki i stron tytułowych

Sepielak

www.universitas.com.pl

SPIS TREŚCI

WSTĘP	7
-------------	---

Część I

Wirtualność jako pojęcie filozofii

WPROWADZENIE	13
O POJĘCIU WIRTUALNOŚCI	15
Warstwa technologiczna: <i>urządzenia</i> kreują środowisko elektroniczne	20
Warstwa kulturowa: człowiek w środowisku elektronicznym ...	31
Warstwa filozoficzna: rzeczywistość wirtualna – rzeczywistość człowieka	46
IDEA MATRYCY	61
CYBERNETYCZNA ISTOTA RZECZYWISTOŚCI	75
STRUKTURA SFERY WIRTUALNEJ. WIRTUALNE <i>REALIS</i>	87
WIRTUALNA NATURA ŚWIADOMOŚCI	101
CZŁOWIEK W PRZESTRZENI TECHNOLOGICZNEJ GŁĘBI	118
Emanacja technologii w rzeczywistości człowieka	118
W kierunku integracji człowieka i maszyny – nowa natura człowieka	129

Część II

Dzieło sztuki w aspekcie ujęcia matrycowego

WPROWADZENIE	139
IMMATERIALNY WYMIAR SZTUKI	145
INTERAKTYWNOŚĆ JAKO MANIFESTACJA DYNAMIKI UKŁADÓW	161
ZJAWISKO INTERAKTYWNOŚCI W SZTUCE	165
Interaktywne dzieło sztuki	165

SPIS TREŚCI

6

Interaktywność matrycy artystycznej w perspektywie ujęcia matrycowego	178
Interaktywność w sztuce	185
IMMERSYJNOŚĆ ELEKTRONICZNEGO <i>REALIS</i> DZIEŁA INTERAKTYWNEGO	202
Immersja jako własność sztuki	202
Immersyjność interaktywnego dzieła elektronicznego	207
Od obrazu rzeczywistości do rzeczywistości elektronicznego <i>realis</i>	214
DZIEŁO SZTUKI JAKO MATRYCA ARTYSTYCZNA	222
 ZAKOŃCZENIE	 228
BIBLIOGRAFIA	231
INDEKS RZECZOWY	245
INDEKS NAZWISK	249

WSTĘP

Powiększający się obszar zastosowania elektroniki przenikającej do świata człowieka oraz wzrost znaczenia jej oddziaływania wprowadzają do ludzkiego życia jakość powodującą budowanie się coraz mocniejszych relacji pomiędzy człowiekiem i środowiskiem elektronicznym. Pod postacią różnych *urządzeń* środowisko to inwazyjnie rozrasta się, tworzy otoczenie człowieka, czasami, dzięki możliwościom, jakie udostępnia, zyskuje zasadnicze znaczenie dla ludzkich działań. Człowiek „opieczony” siecią elektronicznych połączeń, wpatrzony w interfejsy, w pewnym stopniu uzależnia od nich własną aktywność, koegzystuje ze środowiskiem elektronicznym w różnych jego obszarach i kreuje własną egzystencję na tle sieci globalnych połączeń – można powiedzieć, że człowiek przynależy do środowiska elektronicznego proporcjonalnie do możliwości, jakie ono udostępnia.

Oddziaływanie mediów, forma informacji w Internecie lub komunikacja oparta na kontakcie elektronicznym uzupełniają lub mogą przesłaniać wartość i znaczenie budowania się międzyludzkich związków w świecie realnym. W środowisku elektronicznym ludzka aktywność może uzyskiwać inny wymiar i znaczenie niż w rzeczywistości, z kolei nastawienie do rzeczywistości świata realnego może podlegać kształtowaniu przez zakres i stopień związków człowieka ze środowiskiem elektronicznym. Powiązany od początków człowieczeństwa z techniką, stwarzający w historii artefaktu własny świat, na tle elektroniki człowiek z jednej strony uzyskuje nieosiągalne w inny sposób możliwości, z drugiej strony przesuwając lub zatracając przynależne pierwotnie do rzeczywistości pewne zachowania i związki oraz może zmieniać własne poczucie rzeczywistości.

Niezależnie od wymiaru użytkowego, elektronika może skupiać na sobie aktywność człowieka nacechowaną emocjonalnie, ukierunkowywać intencjonalność, angażować w przeżywanie świata rzeczywistości wirtualnej. Rozszerzając się, środowisko elektroniczne niekiedy

jakby przesłania realność lub wnika pomiędzy człowieka a realność, stając się czasem alternatywną w stosunku do realności sferą. Przenosząc aktywność do środowiska elektronicznego, człowiek jakby odwraca się od świata realnego, a jego stosunek wynikający z aspektu użycia elektroniki może przekształcać się w aspekt istnienia – w środowisku elektronicznym człowiek odnajduje rzeczywistość wirtualną, która sprzyja działaniom, akomoduje sferę emocjonalną, może stawać się bliskim, przyjaznym światem.

Prezentowana książka zawiera próbę określenia wirtualności na gruncie filozofii, z zaakcentowaniem estetyki. W pierwszej części zatytułowanej *Wirtualność jako pojęcie filozofii* staramy się zarysować ogólną ideę sfery wirtualnej. Wiąże się to z przybliżeniem zjawiska wirtualności poprzez uwzględnienie wybranych poglądów, w miarę możliwości prezentujących wirtualność w ramach różnych perspektyw. Ideę wirtualności przedstawiamy jako podbudowaną historycznie, próbując wskazać pewne podobieństwa w dążeniach filozofii, wyrażające się głównie w traktowaniu sfery wirtualnej jako rzeczywistości człowieka, odmiennej od rzeczywistości świata realnego. W części drugiej, *Dzieło sztuki w aspekcie ujęcia matrycowego*, skupiliśmy się na problematyce estetycznej. Przywołujemy tutaj poglądy estetyków związane z problematyką sztuki elektronicznej, jak również staramy się opisać charakterystyki dzieła elektronicznego oraz próbujemy także odnieść się do sztuki interaktywnej jako emanacji dążeń współczesnych twórców.

Podjęta przez nas próba opisu zjawiska wirtualności, które wydaje się pojęciem posiadającym znaczny potencjał dla prowadzenia analizy z różnych perspektyw, ograniczona jest do pewnych aspektów, w określonych miejscach jedynie wskazujemy kierunki wybranych zagadnień lub staramy się je zarysować. Zagadnienie wirtualności, podejmowane w szeregu dyscyplinach i odmiennych aspektach, nasuwa wrażenie, że zjawisko to pod różnymi postaciami ogarnia człowieka, np. wkracza w świat przeżyć wewnętrznych, stwarza duchowość elektronicznej egzystencji, kreuje elektroniczny wymiar ludzkiego świata. Zjawisko wirtualności uzyskuje postać w ramach powstających opisów, będąc tematem podejmowanym w różnych obszarach humanistyki, co związane jest zapewne nie tylko z rozwojem technologii, ale również ze zmianą nastawienia człowieka do świata, poprzez zapośredniczenie w kolejnych generacjach *urządzeń*. Wydaje się, że ludzka perspektywa pojmowania elektroniki nie kończy się na włączeniu przełącznika na 'on' w jedynie użytkowym celu, np. poszukiwania informacji, ale otwiera dostęp do sfery rzeczywistości elektronicznej, jak również do drugiego człowieka, często zamieniając trwanie w świecie realnym na przeżywanie w świecie elektronicznym.

WSTĘP

* * *

9

Pragnę wyrazić słowa podziękowania Pani Profesor Krystynie Wilkoszewskiej za szereg wspólnie prowadzonych rozmów, czynione obserwacje i uwagi, jak również wspieranie mnie podczas powstawania niniejszej książki.

CZĘŚĆ I

*Dalsza część książki dostępna w wersji
pełnej.*

